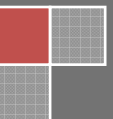

İKV DEĞERLENDİRME NOTU

ERASMUS ÖĞRENCİLERİNİN VİZE BAĞLANTILI
SORUNLARI

Zeynep Özler

İKTİSADİ KALKINMA VAKFI

ERASMUS ÖĞRENCİLERİNİN VİZE BAĞLANTILI SORUNLARI

1987 yılında Avrupa Birliği tarafından hayata geçirilen Erasmus projesi, farklı ülkelerden gelen öğrenciler arasındaki anlayış ve dayanışmanın geliştirilmesinin ötesinde, öğrencilerin eğitim aldığı ülkelere dair bir öğrenme süreci imkânı sunuyor. Bu sebeple, “Erasmus deneyimi” hem eğitim açısından, hem de Avrupa’daki farklı milliyetten kişilerle kaynaşma açısından benzersiz bir tecrübe addediliyor.

Eğitim ve öğrenme açısından AB’nin amiral gemisi programlarından biri kabul edilen Erasmus programından 25 sene içerisinde yaklaşık 3 milyon kişi yararlandı. İlk olarak, 11 AB üye ülkesi arasında (Belçika, Danimarka, Almanya, Yunanistan, Fransa, İrlanda, İtalya, Hollanda, Portekiz, İspanya, Birleşik Krallık) 3,000 öğrenciyi kapsayan bir değişim programı olarak ortaya çıkan Erasmus, bugün belki de en görünür ve kapsamlı AB projesi olma özelliğini taşıyor.

Bu deneyimi yaşama şansına erişenlere, siyaset bilimci Stefan Wolff tarafından “Erasmus Nesli” (*Erasmus Generation*) denmesi boşuna değil. Erasmus deneyimi, “Avrupalı” kimliğinin gelişimi açısından da kritik önem taşıyor. Avrupa Komisyonu eski Başkanı Jacques Delors tarafından belirtildiği gibi, “*Erasmus programının yadsınamaz başarısı, arzuladığımız Vatandaşlar Avrupası’nun yaratılmasına belirgin katkı sağlamıştır... Zira, Erasmus nesli çocukları birbirlerini ve kendi ülkeleri dışındaki ülkelerin gerçeklerini daha iyi anlamayı öğreniyorlar.*”¹

Avrupa Komisyonu’nun Yaşamboyu Öğrenim Programının yarıyıl değerlendirmesine ilişkin hazırladığı raporda, öğrencilerin ve öğretmenlerin başka bir ülkede kısa bir süreliğine de olsa bulunması, hem uluslararası yeterliliklerini geliştirerek işgücü piyasalarına erişimlerinin kolaylaşmasını, hem de uluslararası alanda önemli pozisyonlara gelmesini sağlamıştır. Yaşamboyu öğrenme programı kapsamında teşvik edilen hareketlilik ile katılımcıların, Avrupalı kimliğinin geliştirilmesinin yanı sıra ırkçılık, önyargı, yabancı düşmanlığı ve ayrımcılık ile mücadele etme konularında bilinçlenmelerini amaçlanıyor. Ayrıca, Erasmus öğrencilerinin, kendi ülkelerinin dışındaki bir ülkede farklı akademik bilgilere sahip oldukları, yabancı dil bilgilerini geliştirdikleri ve kültürlerarası becerileri kazandıkları görülüyor.

2317 sayılı ve 2003 tarihli Avrupa Parlamentosu ve AB Konseyi kararında, “*Erasmus programının yükseköğretimde kalitenin iyileştirilmesi ve üçüncü ülkelerle işbirliği içerisinde kültürlerarası anlayışın teşvik edilmesi için kurulduğu*” belirtiliyor. Yeni Erasmus Mundus Programı da (2009-2013) programda belirlenen hedeflerle örtüşen şekilde, kaliteli eğitim programları ve burs imkanları aracılığıyla, üçüncü ülkelere en iyi öğrencileri çekmeye hedefliyor.²

Bu sebeple, katılımcıların belirgin bir kısmını oluşturan Türk öğrenciler için Erasmus deneyimi eşit ölçüde değerli. Erasmus kuruluşunun 25. Yıldönümü kutlamaları için yayımlanan kitapçıkta, bir Türk öğrencinin yer alması bunun bir göstergesi. Türkiye’nin hâlihazırdaki Erasmus elçisi Begüm Yurdakök, Ankara’dan, önce Bolonya’ya ardından ise Stokholm’a gitmiş. Yurdakök, Erasmus deneyimlerinin dönüştürücü gücünü “*içten gelen bir değişim*” olarak özetliyor. Bir Avrupa ülkesinde okumak ve yaşamak, sadece akademik başarı

¹ http://ec.europa.eu/education/erasmus/doc/brochure_en.pdf

² AB Resmi Gazetesi 19 Aralık 2008

ve özgeçmişe katkı sağlamasının ötesinde, kişinin farklılıkları kucaklayan çokkültürlü bir ortamda bulunduğunu da gösteriyor ki bu da Avrupa Birliği'nin temellerini oluşturuyor. Böylelikle, Erasmus, AB'nin var gücüyle teşvik etmeye uğraştığı kişilerarası iletişimin geliştirilmesinde vazgeçilmez bir kanal olarak karşımıza çıkıyor.

2004 yılından bu yana aday bir ülkenin vatandaşları olarak, Türk öğrenciler de Erasmus programına katılma hakkına sahip. Ancak, bu hakkın kullanımı, AB ülkelerinin vize uygulamaları nedeniyle ciddi bir şekilde engelleniyor. Bu durum bütünüyle Erasmus ruhuna ters düşüyor. Buna ek olarak, ilgili AB kararına da aykırı: *“Program faydalanıcılarına yüksek kalitede bir karşılama ve konaklama sağlanabilmesi için, Üye Devletler, vize süreçlerini mümkün olduğunca kolaylaştırmaya gayret etmelidirler.”*³

Zorlu bir sürecin sonunda ve başarılı bir eğitim döneminin ardından Avrupa üniversitesinde eğitim görme hakkını elde eden Türk öğrenciler, kabul almalarına bile sevinemiyorlar; zira, gerçek mücadele vize başvuru sürecinden sonra başlıyor. Birçok belge toplama zorunluluğunun yanı sıra uzun ve yıpratıcı bürokratik süreç, Erasmus öğrencisinin başlangıçtaki motivasyonunu, isteğini ve arzusunu yok ediyor.

Türk kamuoyunun geneli vize sorunundan olumsuz etkilense de, Erasmus öğrencileri Schengen açmazının olumsuz etkilerini doğrudan deneyimleyen grubun başında geliyor. Bir Avrupa üniversitesine kabul edilen öğrenciler, vizelerinin geç çıkması sebebiyle çoğu zaman derslerine Avrupalı muhataplarından daha gecikmeli başlayabiliyorlar (tabii vizeyi alabilirlerse). Vizenin hiç çıkmaması ya da geç verilmesi durumunda ise kabullerini ve burslarını yakan, yani kazanılmış haklarından feragat etmek zorunda kalanların sayısı göz ardı edilemeyecek kadar fazla. Bu kişilerin sayısı, bu durumun “talihsizlik” ya da “münferit” olarak nitelendirilemeyeceğinin göstergesi.

İKV ve Brüksel merkezli Avrupa Vatandaş Eylem Merkezi (ECAS) tarafından TOBB'un destekleriyle hayata geçirilen Vize Şikâyet Hattı Projesi'nin sonuçları bu olguyu doğrular nitelikte. Vize Şikâyet Hattı'nın açık kaldığı süre boyunca (Kasım 2009-Ocak 2010), elimize ulaşan yaklaşık 1,000 şikâyet, hattın kapatılmasına karşın e-posta ile ulaştırılmaya devam eden şikâyetlerin ise Ocak 2010-Haziran 2011 arasında 203 olması, ve bu rakamın 195'inin öğrencilerden oluşması, 52'sinin ise Erasmus öğrencisi olması durumun vehametini işaret ediyor. Çağrılar vize tipine göre kategorize edildiğinde ise, 237 kişi, eğitim/akademik nedenlerle başvurduğunu söylemiştir.

Benzer şekilde, Ulusal Ajans'ın internet sitesinde, vize şikâyet formuna yer verilmesi manidar. Sitede, açık bir şekilde, Erasmus programına katılmak isteyen öğrenciler için vizenin önemli bir sorun oluşturduğu belirtiliyor.⁴

SAYILAR KONUŞSUN...

- 2004-2010 yılı arasında, Erasmus programına katılan Türk öğrenci sayısı yaklaşık 33,000 (32, 103)⁵

³ 19/12/2008 tarihli AB resmi Gazetesi'nde yayımlanan 2317/2003/AT sayılı Avrupa Parlamentosu ve AB Konseyi Kararı

⁴ <http://www.ua.gov.tr/index.cfm?action=detay&yayinid=76663CC5D2A4F4ACFFC227B54FC0533E480D&CFID=43450&CFTOKEN=53008662>

⁵ http://ec.europa.eu/education/erasmus/doc/stat/0910/countries/turkey_en.pdf., Avrupa Komisyonu, son erişim tarihi Şubat 2012

- Erasmus'un popülerliği yıllar içerisinde artış göstermiş. 2004'te sadece 1,142 öğrenci Erasmus yaparken, bu rakam iki sene gibi kısa bir süre içerisinde dört katına çıkarak, 2006'da 4,438'e ulaştı.⁶
- 2008-2009 akademik yılında, 6,967 Türk öğrencisi Erasmus'tan eğitim amacıyla faydalandı ve Türkiye'deki 96 üniversiteden 825 kişi mesleki eğitim için gitti.⁷
- Erasmus değişimine katılan Türk öğrenci sayısı 2009-2010 akademik yılı için 8,758.⁸
- Türk öğrencileri için, 1,624 ile Almanya en fazla tercih edilen ülke olurken, Almanya'yı Polonya (1,156), İtalya (852), İspanya (632), Hollanda (493), Çek Cumhuriyeti (384), İsveç (352), Macaristan (333), Portekiz (324), İngiltere (303) ve Belçika (292) izliyor.⁹
- Öğrenci hareketliliği açısından ise %15,8'lik yıllık büyüme oranı ile Türkiye'nin üçüncü sırada yer alması çok dikkat çekici.¹⁰

VİZE USULLERİ

Erasmus öğrencilerinin Schengen vizesi almada karşılaştıkları sorunların niteliğini ve niceliğini ortaya koymadan önce, 13 Ekim 2011 tarihli Avrupa Komisyonu Kararına değinmek lazım.

Söz konusu kararın araştırma ve eğitim bölümünün altında, vize elde etmek için sıralanan belgelerin sayısı ilk bakışta çok fazla gibi gözükmebilir. Uçak bileti ya da rezervasyon, konaklama, geçmiş üç aya ait nakit hareketliliğine dair belge, davet mektubu/garanti yazısı ve öğrenci kimlik belgesi.¹¹

Ancak, söz konusu belgeler, 3 aylık yani 90 günü aşmayan kısa süreli kalışları ilgilendiriyor. Gerçekte ise, Schengen ülkelerine giden öğrencilerin büyük bir çoğunluğu orada bir dönem geçirmeye yani ortalama olarak asgari 5 aylık kalışlar için gidiyorlar. Bazı durumlarda, bu süre 10 aya kadar çıkabiliyor (dil kursuna katılım söz konusu olduğunda vs.) . Böyle bir durumda, yukarıda bahsedilen standartlaştırılmış belgeler uygulanabilir olmaktan çıkıyor ve gerçek macera başlıyor. Uzun süreli kalışlar için, her bir üye ülke egemenlik hakları doğrultusunda ülkeye giriş koşullarını belirlemede özgür. Bu hususa, Komisyon kararında da dikkat çekiliyor. Bu nedenle, Schengen ülkeleri arasında Erasmus öğrencilerine yönelik ortak bir politikadan bahsetmemiz mümkün değil. Bunun yerine, her ülkenin kendi kurallarını koyduğu ve çoğu zaman farklı taleplerde bulunduğu, parçalı bir resimle karşı karşıyayız; buna ek olarak yüksek ücretler, Erasmus öğrencilerinin vize almasını daha da güçlendiriyor.

YÜKSEK VİZE ÜCRETLERİ

⁶ http://ec.europa.eu/education/erasmus/doc/stat/0910/countries/turkey_en.pdf, Avrupa Komisyonu, son erişim tarihi Şubat 2012

⁷ <http://www.ua.gov.tr/uploads/erasmus/2008%20hareketlilik%20sayilari.pdf>, Ulusal Ajans, son erişim tarihi Şubat 2012

⁸ http://ec.europa.eu/education/erasmus/doc/stat/0910/countries/turkey_en.pdf, Avrupa Komisyonu, son erişim tarihi Nisan 2012

⁹ A.g.e

¹⁰ "Lifelong Learning Programme- The Erasmus Programme 2009/2010 A Statistical Overview December 2011" başlıklı rapordan alınmıştır. Avrupa Komisyonu,

<http://ec.europa.eu/education/erasmus/doc/stat/0910/report.pdf>, Web, son erişim tarihi Nisan 2012

¹¹ http://www.avrupa.info.tr/EUCSD/Schengen,Schengen_Supporting_Documents.html, Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu, son erişim tarihi Mart 2012

Schengen uygulaması kapsamında, ortak vize ücretinden bahsetmek güç. Öğrenci vizesi için asgari vize ücreti 60 Avro olarak belirlenmişken, bu rakam Danimarka için 222 Avro'ya kadar çıkabiliyor, ancak örneğin Belçika için bu rakam 180 Avro. Diğer taraftan, aracı kurumlar, hizmet bedeli olarak ücret talep edebiliyor. Örneğin, aracı kurumdan randevu alabilmek için dahi, başvuran kişi, konsolosluktan konsolosluga değişmekle birlikte, en az 10 Avro ödemek zorunda bırakılıyor.

Bir soru sormak için dahi başvuran, kredi kartı numarasını vererek ilgili tutarı ödemek zorunda kalabiliyor. Aracı kurumun "hizmet bedeli" ortalama olarak 30 Avro. Bazı durumlarda, aracı kurum "koordinasyon ücreti" talep edebiliyor (İtalya-35 Avro) ya da belgelerin çevirisinin aslına uygun olup olmadığını teyit etmek için ek ücret isteyebiliyor (örneğin sayfa başına 12 Avro-Çek Cumhuriyeti). Ya da Fransa'ya gitmek isteyen ve dosyasının *Campus France* tarafından kontrol edilmesini isteyen bir öğrenci, 50 Avro'yu daha gözden çıkarmak zorunda. Bunlara ek olarak, bazı AB ülkeleri, uzun süreli kalışlar için, vize başvuru aşamasında öğrenciden oturma ücretini yatırmasını zorunlu kılıyor. Böylelikle, vize ücreti aşırı bir meblağa ulaşıyor.

MALİ DURUMU KANITLAYAN BELGELER

Diğer bir sorunlu alan, garanti mektubu ya da garantör bulma zorunluluğu. Kimin garantöre ihtiyaç duyduğu ve ne kadar paranın yeterli olacağı hususu tamamen üye ülkelere bırakılmış durumda. Dolayısıyla, sadece bursu olmayan öğrenciler değil, burs elde eden ancak burs miktarı konsolosluklarca yeterli bulunmayan öğrenciler de, eğitimleri süresince yeterli mali kaynaklara sahip olduklarını kanıtlamak mecburiyetindedir. Örneğin İspanya ve Danimarka, aynı Polonya ve İspanya gibi "yeterli" mali durumun belgelenmesini istiyorlar. Konsolosluk sitelerinde resmi olarak ne kadarın yeterli kabul edileceği belirtilmese ve ziyaretçiler göç ofisine yönlendirilse de, Vize Şikâyet Hattı'na gelen şikâyetlerin ortaya koyduğu üzere, orantısız ve fahiş rakamların telaffuz edildiği görülüyor.

Çek Cumhuriyeti, aylık miktarı 35.000CZK ~ 1,200Avro olarak belirlemiş. Eğer Belçika'da 6 ay geçirmeyi planlıyorsanız, her ay için 600 Avro yani toplamda hesabınızda 3,600 Avro'nun olması bekleniyor. Normal şartlarda, öğrencinin Türk üniversitesinden alacağı ve burs miktarını belirten mektup yeterli olsa da, bazı hallerde, öğrenciden kendi hesabında ciddi miktarların olması bekleniyor.

Erasmus öğrencilerinin ilk tercihi olan Almanya özelinde, öğrencinin aldığı burs miktarı belgelenmeli. Burs olmaması halinde, Almanya garantör talep ediyor. Bazı ülkeler için öğrenci, ailesinin gelirini belgelemek zorunda kalabiliyor. Ailenin gelirini belgelemek için, 3 aylık maaş dökümünün yanı sıra tapu şartı aranabiliyor. Tabii bunların noterde tasdiklenmesi şartı, beraberinde daha fazla zaman ve para harcanmasını getiriyor. İstanbul'dan Belçika'ya başvuran bir öğrencinin aktardığına göre, konsolosluk ailenin geliri konusunda ikna olmayabilir ve öğrencinin çift bursu olmasına rağmen (hem Türkiye'deki üniversiteden hem de Erasmus bursu), kalış süresi boyunca öğrencinin harcamalarını karşılayacak maddi güce sahip bir garantör bulunmasını isteyebilirler.

Garanti mektubu konusunda ise, kişinin kendi hesabına çalışan ya da bir yerde çalışan olmasına bağlı olarak, birçok belge isteniyor. Hatta, garantörün sunması gereken belgeler Türkçe kabul edilmezken, Fransa, Flamanca, Almanca ya da İngilizce'ye çevrilmesi gerekiyor; noter tasdiği ve apostil şartı aranıyor.

"Ailemin gelirini yetersiz bulan konsolosluk yetkilileri garantör bulmam gerektiğini söylediler. Bu beni çok zor duruma düşürdü. Birini bulmam ve o kişiye 8 farklı belgeyi

sunması gerektiği konusunda ikna etmem gerekiyor. Türkçe orijinalleri kabul etmiyorlar. Bu da bana ekstradan 350 Avro'ya patlayacak."

Öğrenci, İstanbul

"Akademik personele ayrıcalıklı davranılmasına karşın, öğrencilerimiz için durum çok zor. Erasmus ile Schengen ülkelerine giden öğrenciler çok zor prosedürlerden geçmek zorunda. Çok fazla zaman kaybediyor ve mali açıdan zor bir durumda buluyorlar kendilerini (...) Bazı öğrencilerimiz bursları olmasına karşın, yaktılar ve gitmeme kararı aldılar."

Erasmus proje koordinatörü, İstanbul

"Erasmus öğrencisi olarak vize başvurusunda bulunduğumda, 2,500 Avro'ya denk gelecek bir miktarı banka hesabımda göstermemi istediler (...) Bu parayı bulmak için mücadele etmem gerekti ve bu bana 2 ay kaybettirdi. Bu kayıp, sınıfıma, üniversiteye ve ilk defa gittiğim bir ülkeye adapte olmamı çok zorlaştırdı."

Öğrenci, İzmir

BELGE FAZLALIĞI

Uzun süreli kalışlar için istenen belgeler arasında, doğum belgesi ve iyi hal belgelerinin orijinallerinin yanı sıra garantörün ve öğrencinin ailesinin mali durumunu gösteren belgeler olmazsa olmaz. Belçika ve Çek Cumhuriyeti gibi bazı konsolosluklar, iyi hal kağıdını yabancı bir dilde isteyebiliyor. Çek Cumhuriyeti'nin, Ankara'daki Adli Sicil Genel Müdürlüğü'nden Çekçe istemesi ve bunun Dışişleri Bakanlığı'nda ya da adli mahkemede onaylanması gerektiği gibi! Belçika ise, öğrencinin, üç aydan eski olmayan sağlık raporunu konsolosluk tarafından tayin edilen doktordan almasını şart koşuyor. Buna ek olarak, eğer öğrenci özel üniversitede öğrenim görüyorsa, tüm diplomaların Belçika'nın resmi dillerinden birine ya da İngilizce'ye çevrilmesi, noterde tasdiklenmesi ve Dışişleri Bakanlığı ya da adli mahkemede onaylanması, derslerin görüleceği dildeki yetkinliği kanıtlamak üzere ise ilgili belge ve Belçika'daki kurumun ders programı ilave edilmeli.

İspanya konsolosluğu ise, başvuranın son beş sene içerisinde oturduğu ülke ya da ülkelerin yetkililerinden alınmış adli sicil belgesini (hem orjinal hem kopya) talep ediyor. Belgenin verilme tarihi, son üç aydan eski olmamalı ve apostilli olmalı. İspanyolca, İngilizce ya da Fransızca'ya çevrilmeli ve Lahey Sözleşmesi ile belirlenen kurallara uygun apostile sahip olmalı. Bu da kaymakamlıktan alınabilir. Aynı zamanda, başvuranın 2005 tarihli Uluslararası Sağlık Sözleşmesi'nde sıralanan ve kamu sağlığını tehdit edebilecek herhangi bir hastalığı taşımadığını belgeleyen bir doktor raporu alması lazım. Bunun da yukarıdaki dillerden birinde olması ve Lahey Apostili'nin olması koşulu aranıyor. Benzer şekilde, Yunan konsolosluğu, kişinin salgın hastalık taşımadığını gösteren devlet hastanesinden alınmış bir sağlık raporu istiyor.

Her ne kadar kimlerin ülkelere giriş yapıp yapamayacaklarını düzenlemek, egemen ülkelerin yetkisinde olsa da Türk öğrencilerini kamu güvenliği ve kamu sağlığı açısından potansiyel tehdit olarak gören yaklaşım ve bunu destekleyen uygulamalar hem orantısız hem de kabul edilemez!

DİĞER KONULAR

Yüksek vize ücretinin dışında, konsoluk ya da aracı kurum çalışanlarının davranışları bazı başvurular tarafından kaba hatta kimi zaman hakaretengiz bulunuyor.

“Aracı kurum yetkilisi bana karşı çok kötü davrandı. Durumumu anlatmaya çabaladıkça, beni böldü ve sanki konsolosluk çalışanıymışçasına sert konuştu. Ben konuşmaya çalıştıkça, oradaki tüm insanların önünde beni küçük düşürdü. Bir şikâyet formu doldurdum fakat vizem hala çıkmadığı için dikkate alıp almayacaklarından emin diilim.”

Öğrenci, İstanbul

Abartılı güvenlik önlemleri de (x ışınları; kurşun geçirmez camın arkasında görüşme vb.) başvuranlar üzerinde olumsuz etki yaratıyor. Bir başvuran şöyle diyor:

“Konsolosluktaki aşırı güvenlik tedbirleri içeri adımımı atar atmaz beni çok tedirgin etti. Sadece, aracı kurum tarafından verilen kağıdı bulundurmanıza izin var. İçeri girdiğinizde de konsolosluk görevlisi ile kurşun geçirmez camın ardından konuşuyorsunuz. Bunun ne anlama geldiğini size bırakıyorum. Anlıyorum, güvenlik herşeyden daha önemli, ama ben sadece üniversite öğrencisiyim; bunu belgelerle kanıtıyorum zaten. Nasıl bir tehdit unsuru olabilirim?”

Öğrenci, Antalya

Bazı başvuruların değerlendirilmesinde, konsolosluk yetkilileri ile aracı kurum çalışanları arasındaki “bilgi açığı” istenmeyen gecikmelere veya sorunlara neden olabiliyor. Bu da başvuranı zora düşürüyor. Vizenin işleme koyulması da epey zaman aldığından ötürü, öğrenciler okuldaki ilk haftalarını kaçırabiliyor ve örneğin kalacak bir yerleri olmadığından ötürü ve pasaportları konsoloslukta olduğu için, beklemek zorunda kalabiliyorlar.

“ Vize başvurumda gecikme yaşandığı için, Erasmus programına arkadaşlarımdan iki ay sonra başlamak zorunda kaldım.”

Öğrenci, Ankara

Aynı zamanda, şahsi başvurular sadece maddi kayıplara değil, ciddi zaman kayıplarına da yol açıyor. Özellikle konsoloslukların olmadığı şehirlerde yaşayanlar için İstanbul, Ankara, İzmir, Edirne’ye seyahat etmek fazlasıyla zor ve maliyetli (seyahat, konaklama vs.) İlgili kişinin okulunu ve ailesini bırakarak şehirlerarası seyahat etmesi, vize çıktığında ise yine gelip teslim alması gerekiyor. Vize Şikâyet Hattı’nda elde ettiğimiz bilgilere göre, konsolosluğun ek bilgiler talep etmesi durumunda ya da kişiyi yeniden görmeyi istemesi halinde, üçüncü seyahat zorunlu oluyor.

Öğrencinin vizeyi sonunda alması halinde ise sorunlar bitmiyor. Birçok durumda, D tipi (ulusal) vize verildiğinden ötürü, Avrupalı arkadaşlarının aksine öğrenci Schengen Alanı’nda özgürce seyahat edemiyor, oturma izni çıkana kadar da acil bir durum olsa dahi ülkesine geri dönemiyor. Oturma izninin verilmesinin çok uzun sürdüğü, hatta bazı durumlarda öğrencinin ülkesine dönmesine kısa bir süre kala çıktığı görülüyor.

TÜRKİYE’DEKİ YABANCI ERASMUS ÖĞRENCİLERİ

Erasmus öğrencilerinin karşı karşıya bulunduğu bu karamsar tablo, Türkiye’deki yabancı muhatapları göz önüne alındığında daha da çarpıcı bir hal alıyor. 2004-2008 yılları arasında,

Türkiye'ye gelen Erasmus öğrencisi sayısı 6,098. ¹²Türkiye, Erasmus öğrencileri için popüler bir yer haline geldi. Katılımcı ülkeler arasında, Türkiye, % 22,8 ile Erasmus öğrencileri arasında en yüksek büyüme oranlarından birine sahip.¹³

Onları Türkiye'deki yaşdaşlarından ayıran ise vize süreci ve onunla bağlantılı bürokratik süreç ile mücadele etmek zorunda olmamaları. Bu noktada, yeni bir yasal değişiklikten bahsetmeliyiz. Bakanlar Kurulu'nun 23 Ekim 2011 tarihinde yürürlüğe giren 28094 sayılı kararı ile Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkındaki Kanun'da belirtilen vize muafiyet süresi veya vizede belirtilen kalış süresi 90 gün iken, 180 gün zarfında 90 gün olarak uygulanmak üzere değiştirildi. Bu karar 1 Şubat 2012 tarihi itibarıyla yürürlüğe girdi. Bu da yeşil pasaportla bir Schengen ülkesine vizesiz giriş yapan bir Türk vatandaşının orada yasal olarak bulunma hakkına denk. Esas olarak kaçak işçi ve yasadışı ikameti azaltmaya hedef alan vize rejimindeki bu değişiklik ile Türkiye'de 3 aydan fazla kalan yabancı öğrenciler de ikamet izni için başvurmak zorunda. Daha önceleri, 3 ayı doldurduktan sonra çoğunluğu kendi ülkelerinde birkaç gün kalıp sonra Türkiye'ye yeniden dönüyorlardı. Bir diğer başvuru yolu ise yakın şehirlere seyahat etmektir (Örneğin, Bulgaristan sınırındaki yakın bir köyden giriş çıkış yapmak gibi). Söz konusu yasal değişiklik, AB ülkelerinin Türkiye'ye yönelik vize politikasından ilham alarak daha kısıtlayıcı politikalar hayata geçirme arzusundan da kaynaklanabilir.

Konumuza geri dönecek olursak, Erasmus öğrencileri deneyimlerini aktarıyor, bazı sorunlarla karşılaştıklarını belirtiyorlar¹⁴. Ciddi sorun yaratan bir alan, Yabancılar Şubesi'nden internet üzerinden alınan görüşme tarihinin ortalama olarak 2 ay sonrasına verilmesi. Bu da öğrencinin vizesinin, görüşme tarihinden önce geçerliliğini yitirmesi riskini beraberinde getiriyor ki, bunu önlemek için görüşme tarihinin, başvuru tarihi olarak kabul edilerek¹⁵, öğrencinin düzensiz göçmen statüsüne düşmesi engellenmeye çalışılıyor.

Bir diğer endişe yaratan alan ise dil engeli. Erasmus öğrencilerinin, fazlasıyla kalabalık olan Yabancılar Şubesi'nde İngilizce konuşacak birini bulmaları dahi çok zor. Dolayısıyla, Erasmus öğrencisinin Şube'ye götüreceği bir Türk arkadaşı yoksa, hayat daha da zorlaşıyor. Her ne kadar öğrenciler getirilmesi zorunlu belgelerin sayıca az (İkamet Beyanname Formu, 4 adet vesikalık, pasaport aslı ve fotokopisi ile öğrenci belgesi¹⁶) ve prosedürün hızlı ve etkili işlediğini söylese de, ikamet izni 3-4 gün içerisinde çıkıyor ve büroda en az bir saat boyunca beklemeleri gerekiyor. Ayrıca, prosedürler ile istenen belgelerin niteliği ve niceliğinin bir şehirden diğerine belirgin şekilde farklılık gösterdiği not ediliyor. Türkiye genelinde birçok öğrencinin bulunduğu düşünüldüğünde, bu, ek sorunlar yaratabilir.

Neredeyse tüm AB ülkeleri için ikamet izni harçları, ilk ay için 25 Dolar ve diğer aylar için 5 Dolar¹⁷. Belçika, İspanya ve Lüksemburg vatandaşları için ise ücret ilk ay 14 Dolar ve diğer aylar için 3,5 Dolar. Genel anlamda, ikamet izni almak zor bir süreç olarak tanımlanmıyor, ancak sorunsuz da değil. Bu kapsamda, hem vize hem de oturma izni süreçlerinde yurtdışına

¹² <http://www.ua.gov.tr/uploads/erasmus/Erasmus-ulkelere%20gore%20ogrenim%20hareketliliği%20sayilari.pdf> Ulusal Ajans, son erişim tarihi: Şubat 2012

¹³ "Lifelong Learning Programme- The Erasmus Programme 2009/2010 A Statistical Overview December 2011" başlıklı rapordan alınmıştır. Avrupa Komisyonu,

<http://ec.europa.eu/education/erasmus/doc/stat/0910/report.pdf>, Web, son erişim tarihi Nisan 2012

¹⁴ Yazarın İtalya, Fransa ve Polonya'dan gelen Erasmus öğrencileri ile görüşme notları.

¹⁵ <http://yabancilar.iem.gov.tr/> İstanbul Yabancılar Şube Müdürlüğü, Nisan 2012

¹⁶ A.g.e.

¹⁷ <http://yabancilar.iem.gov.tr/duyurular.html>, "Ülkelere Göre Harç Miktarları" Nisan 2012

okumaya giden Türk öğrenciler ile Türkiye’de eğitim görmeye gelen Erasmus öğrencilerinin deneyimleri arasında ciddi ve somut bir uçurum var.

Aynı zamanda, Türkiye’ye giriş yapmak için vize alması gereken AB üyesi 11 ülke var ve onlar da 15 Avro karşılığında sınırda vize alabiliyor. Diğer 16 ülke vatandaşları kısa süreli kalışlarda vizeden muaf¹⁸. Görüldüğü gibi, Türkiye’ye neredeyse vizesiz giriş yapan, 3’üncü ayın sonunda çıkış girişi yapan AB vatandaşlarının yaşadığı sorunların boyutları Türk öğrencilerinkinden çok farklı. Bu gerçeğe atıfta bulunan, Türkiye’nin önde gelen üniversitesindeki Jean Monnet profesörü şunu vurguluyor:

“Bir yandan derslerimde bu denli çok yabancı öğrenci görmek beni çok mutlu ediyor, diğer yandan bu denli şanslı olmayan ve kolay erişime sahip olmayan öğrencilerim adına üzüliyorum”.

Akademisyen, İstanbul

SONUÇ

Erasmus öğrencilerinin vize alırken maruz kaldıkları zorlukları sıralayan bu çalışmanın ortaya koyduğu gibi, öğrencilerin hareketliliği, vize duvarından ciddi şekilde olumsuz etkileniyor; öyle ki bazılarının kazanılmış haklarından vazgeçerek gitmemeyi tercih ettiğini gözlemliyoruz. Ya da öylesine zorlu süreçlerden geçiyorlar ki, Erasmus deneyiminin heyecanını ve mutluluğunu yaşamak yerine, hayal kırıklığı ve öfkeyle doluyorlar.

İnsanları biraraya getirmede, sınırları ve farklılıkları aşmada çok güçlü bir araç, aynı zamanda etkili bir sosyalleştirme unsuru olan Erasmus programı, Türkiye-AB arasındaki vize sorununa kurban edilmemelidir. Eğer bugün Konya Selçuk Üniversitesi’nden öğrenciler, Alman arkadaşları ile kaynaşabiliyor; ya da Gaziantep Üniversitesi öğrencileri Avrupa’nın geleceğini tartışıyorsa, Van’dan öğrenciler yurtdışında yaşamayı deneyimleyebiliyorsa, bu Erasmus projesinin başarısı ve vizyoner Erasmus’un projesinin başarıyla hayata geçirilmesinin sonucudur. Türk öğrencilerin bu değerli deneyimden mahrum kalması, Erasmus ruhuna fazlasıyla aykırı. Ayrıca unutulmamalıdır ki, öğrenci hareketliliği ve Erasmus ruhu, AB Üye Devletlerinin vize politikalarıyla tehlikeye atılamayacak kadar değerli.

¹⁸ Avrupa Komisyonu’nun Türkiye’ye yönelik 2011 İlerleme Raporu.